

MEDDELELSER OG OVERSIGTER

OMSÆTNINGSVÆRDIEN AF STÆRKE DRIKKE

Den danske befolknings alkoholudgifter

I sammenhæng med forhandlingerne på den internationale kongres om alkohol og alkoholisme, der afholdtes i Stockholm i august 1960, har »Bureau International contre l'Alcoolisme« i Lausanne, der var kongressens arrangør, og som i det daglige beskæftiger sig med alkoholforskning, indledet en undersøgelse af alkoholudgifternes størrelse i en række lande. For Danmarks vedkommende rettede bureauet henvendelse til den i 1947 nedsatte alkoholkommission, men kom en postgang for sent, idet kommissionen netop i eftersommeren 1960 havde udsendt sin betænkningens sidste del og dermed tilendebragt sit arbejde. Bureauet søgte derefter at finde frem til kommissionsmedlemmer, der i særlig grad var fortrolige med alkoholstatistik og alkoholbeskatning, og som derfor skulle have betingelser for at foretage de forskellige beregninger. Dette er baggrunden for den nedenfor givne redegørelse, som hovedsagelig refererer sig til året 1959.

I den af Det statistiske Departement årligt udsendte produktionsstatistik kan man, for så vidt angår sådanne alkoholholdige drikkevarer, der er genstand for fremstilling her i landet, se, hvor stor produktionsværdien har været i indberetningsåret. Det sidst udkomne hæfte omhandler forholdene i året 1959, og opgørelsen viser følgende resultat, når skatterne ikke medregnes:

Bryggerier	Produktionsværdi
Beskattet øl	323,2 mill. kr.
Skattefrit øl	32,5 » »
Ialt	355,7 mill. kr.
Spritfabrikker*)	41,1 » »
Frugtvinsfabrikker*)	ca. 5,0 » »
Tilsammen	401,8 mill. kr.

* Der er set bort fra produktionsværdien af spiritus til tekniske og medicinske formål, gær, frugtsafter, most, o. lign.

Når produktionsværdien af det skattefrie øl, der bør holdes uden for beregninger af, hvad befolkningen giver ud til køb af alkoholholdige drikke, går fra, udkommer da som den samlede værdi af de tre industrigrenes produktion *i ubeskattet tilstand* et beløb af 369,3 mill. kr. Yderligere bør formentlig værdien af det beskattede *alkoholsvage øl* fradrages, da disse ølsorter ikke betragtes som »stærke drikke« i beværterlovens forstand (hertil henregnes spiritus, vine samt øl med et alkoholindhold af $2\frac{1}{4}$ vægtprocent. eller derover). Sluttallet kommer da ned på 361,8 mill. kr.

Det skulle vel kunne lade sig gøre med udgangspunkt heri at anslå forbrugernes totaludgift til alkoholholdige drikke ved først at tillægge skattebetalingerne og derefter beregne den gennemsnitlige grossist- og detailavance, men da *de importerede mængder* alkoholdrikke ikke er med, måtte det tal, hvortil man nåede, suppleres med den salgsværdi, som de udenlandske drikkevarer repræsenterer. Det er da simplere at benytte den årlige *forbrugsstatistik* som basis for beregningerne. Post for post må de i årets løb solgte (forbrugte) mængder multipliceres med

MEDDELELSER OG OVERSIGTER

OMSÆTNINGSVÆRDIEN AF STÆRKE DRIKKE

Den danske befolknings alkoholudgifter

I sammenhæng med forhandlingerne på den internationale kongres om alkohol og alkoholisme, der afholdtes i Stockholm i august 1960, har »Bureau International contre l'Alcoolisme« i Lausanne, der var kongressens arrangør, og som i det daglige beskæftiger sig med alkoholforskning, indledet en undersøgelse af alkoholudgifternes størrelse i en række lande. For Danmarks vedkommende rettede bureauet henvendelse til den i 1947 nedsatte alkoholkommission, men kom en postgang for sent, idet kommissionen netop i eftersommeren 1960 havde udsendt sin betænkningens sidste del og dermed tilendebragt sit arbejde. Bureauet søgte derefter at finde frem til kommissionsmedlemmer, der i særlig grad var fortrolige med alkoholstatistik og alkoholbeskatning, og som derfor skulle have betingelser for at foretage de forskellige beregninger. Dette er baggrunden for den nedenfor givne redegørelse, som hovedsagelig refererer sig til året 1959.

I den af Det statistiske Departement årligt udsendte produktionsstatistik kan man, for så vidt angår sådanne alkoholholdige drikkevarer, der er genstand for fremstilling her i landet, se, hvor stor produktionsværdien har været i indberetningsåret. Det sidst udkomne hæfte omhandler forholdene i året 1959, og opgørelsen viser følgende resultat, når skatterne ikke medregnes:

Bryggerier	Produktionsværdi
Beskattet øl	323,2 mill. kr.
Skattefrit øl	32,5 » »
Ialt	355,7 mill. kr.
Spritfabrikker*)	41,1 » »
Frugtvinsfabrikker*)	ca. 5,0 » »
Tilsammen	401,8 mill. kr.

* Der er set bort fra produktionsværdien af spiritus til tekniske og medicinske formål, gær, frugtsafter, most, o. lign.

Når produktionsværdien af det skattefrie øl, der bør holdes uden for beregninger af, hvad befolkningen giver ud til køb af alkoholholdige drikke, går fra, udkommer da som den samlede værdi af de tre industrigrenes produktion *i ubeskattet tilstand* et beløb af 369,3 mill. kr. Yderligere bør formentlig værdien af det beskattede *alkoholsvage øl* fradrages, da disse ølsorter ikke betragtes som »stærke drikke« i beværterlovens forstand (hertil henregnes spiritus, vine samt øl med et alkoholindhold af $2\frac{1}{4}$ vægtprocent. eller derover). Sluttallet kommer da ned på 361,8 mill. kr.

Det skulle vel kunne lade sig gøre med udgangspunkt heri at anslå forbrugernes totaludgift til alkoholholdige drikke ved først at tillægge skattebetalingerne og derefter beregne den gennemsnitlige grossist- og detailavance, men da *de importerede mængder* alkoholdrikke ikke er med, måtte det tal, hvortil man nåede, suppleres med den salgsværdi, som de udenlandske drikkevarer repræsenterer. Det er da simplere at benytte den årlige *forbrugsstatistik* som basis for beregningerne. Post for post må de i årets løb solgte (forbrugte) mængder multipliceres med

gennemsnitspriserne af fabrik eller grossist, hvorved skattebeløbene, der er en bestanddel af priserne, kommer med. Til de fundne tal skal så føjes detailavancen, hvis størrelse imidlertid afhænger af, om salget finder sted i butikker eller på beværtningssteder (ordet brugt i videste betydning).

For restauranternes vedkommende kan værdien af omsætningen af stærke drikke uden videre aflæses af opgørelserne over, hvad den ved udskænkning erlagte omsætningsafgift (25 pct. af serveringsprisen incl. afgiftsbeløbet) har indbragt det offentlige. Efter Statistisk Årbog androg i 1959 restauranternes samlede afgifts- ydelse på denne konto 113,45 mill. kr., hvortil svarer en salgsindtægt af 453,8 mill. kr. Dette beløb angiver ikke fuldt ud, hvad det har kostet gæsterne at nyde stærke drikke udenfor hjemmets vægge, idet udgiften til *drikkepenge* skal tilkægges. Man kan antagelig sætte den til 15 pct. af serveringsbeløbet. Selv om måske nogle nøjes med at give 12½ pct. (særlig på større regninger), overstiger drikkepengene ved småserveringer som regel langt 15 pct.

Hvis det af restaurant-opgørelserne også fremgik, hvor store *varemængder* afgiftsbeløbene svarede til, ville det være en forholdsvis let sag at finde, hvor stor værdi det samlede detailsalg af stærke drikke havde. Det kan imidlertid ikke ses, og der er da ikke andet at gøre end at søge skønmæssigt at fastsætte henholdsvis detailhandlernes og restauratørernes andel af engrosomsætningen¹. For samtlige drikkevarers vedkommende overstiger detailsalget langt restaurantsalget, og med støtte i fagfolks udtalelser om, hvorledes de to talstørrelser formentlig bør ansættes, skulle der kunne arbejdes med følgende forholdstal:

	Detailsalg pct.	Restaurantsalg pct.
Spiritus	78	22
Bordvine	90	10
Hede vine	87,5	12,5
Pilsner- og lagerøl (skattekl. I)	77,5	22,5
Luksusøl	75	25

Frugtvine er ikke taget med, da restaurantsalget af de herhenhørende varer vistnok er så ubetydeligt, at det kan forsvares at lade det ude af betragtning.

Når disse fordelingstal anvendes på den for 1959 publicerede forbrugsstatistik, fremkommer der to rækker – detailomsætningen og restaurantomsætningen –, hvis enkelte led skal multipliceres med de respektive gennemsnitspriser af fabrik eller grossist, hvorefter henholdsvis butiksavancen og udskænkingsavancen tillægges. Spørgsmålet er så, hvorledes disse gennemsnitspriser udfindes. For så vidt angår øllet, er der ikke så mange talstørrelser at operere med, da antallet af øltyper ikke er så stort, og da såvel de priser, som bryggerierne beregner sig, som detailhandlernes normale fortjeneste ligger i et nogenlunde fast leje². Det samme kan siges

1. Inspektoratet for ol- og spiritusbeskatningen indkræver ganske vist af kontrollensyn oplysninger fra alle leverandører af stærke drikke til restauratører om, hvor store mængder af hver slags alkoholdrikke den enkelte restauratør har fået, og teoretisk skulle der altså være mulighed for at konstatere, hvad der som helhed er solgt af hver varegruppe. Materialet forefindes imidlertid rundt om på toldstederne, og det vil kræve en meget stor arbejdsindsats at samle og bearbejde de titusinder af indberetninger.
2. Den af Trustkommissionen i 1960 afgivne betænkning om bryggeriernes arbejdsforhold (»Bryggeribranchen«) indeholder et rigt materiale til belysning af ølpriserens bevægelser og den af bryggerierne førte prispolitik.

om de af A/S De Danske Spritfabrikker fremstillede sorter brændevin og akvavit og ligeledes om sådanne mærker spirituosa, der er indført på flaske (cognac, whisky, likører o.s.v.), idet vinbranchen her har fastlagt detailpriserne. Yderligere gælder det forøvrigt om såvel spritfabrikernes andre produkter som de Heering'ske likørmærker. Sondringen mellem fastlagte og frie priser på spirituosa har dog ikke større interesse i denne sammenhæng, fordi der ved salg af de herhenhørende varer stadig skal svares omsætningsafgift *på procentbasis*, medens omsætningsafgiften ved salg af vin udgår med faste beløb pr. liter varierende efter vinenes art og indførselsmåde (på flaske eller fustage). Om øllet gælder det, at den omsætningsafgift, der oprindeligt svaredes ved salget, nu er indregnet i ølskatten.

Afgiftssatsen for spiritus er 43 pct. af salgsprisen incl. afgiftsbeløbet (ligesom den tidligere var det for samtlige drikkevarers vedkommende), og når det vides, at statens indtægt af denne del af alkoholbeskatningen udgjorde 92.182.000 kr. i finansåret 1959-60, kan den samlede engros-salgsværdi af spiritus findes ved at multiplicere dette tal med $\frac{100}{43}$, hvilket giver 214.376.000 kr. Heraf skulle 78 pct.

eller 167.213.000 kr. falde på detailsalget og 22 pct. eller 47.163.000 kr. på restaurantsalget. Nu er finansåret ikke det samme som kalenderåret, og der er da den mulighed, at salget i det kvartal, som hører til kalenderåret 1960, afviger fra salget i 1. kvartal 1959. Det gør det, eftersom alkoholforbruget praktisk taget over hele linien har været stigende siden 1958. De ovenfor anførte tal skulle da reduceres lidt under hensyn hertil, men det kan formentlig forsvares at lade dem passere uafkortede, da beregningerne alligevel for en stor del hviler på skøn.

På vinens afsætningsområde er opgaven vanskeligere, da der udbydes et overordentlig stort antal sorter og mærker, og der kun foreligger lidet til belysning af, hvorledes de afsatte mængder fordeler sig kvalitetsmæssigt. Det kan kun ses, at salget af udenlandske originalvarer (vine, der er indført på flaske) udgør en højst beskeden andel af det samlede salg, og at der i løbet af de sidste 5-6 år er indtrådt en forskydning indenfor rammerne af den samlede import. For bordvinenes vedkommende var Frankrig og Spanien tidligere nogenlunde jævnbyrdige som leverandørlande, og for de hede vines vedkommende lå Portugal i spidsen. Nu er Spanien løbet langt forud for Frankrig som leverandør af bordvine, og ved salg af hede vine er Spanien ligeledes det førende land. Siden 1953 har således importen af portvine været stagnerende, medens importen af sherry er blevet mere end fordoblet. Under hensyn hertil synes det forsvarligt at regne med de efterfølgende gennemsnitspriser i engroshandelen pr. flaske á 72 cl:

Bordvine	{	på flaske	24,00 kr.
		» fustage	7,20 »
Hede vine	{	på flaske	24,00 »
		» fustage	12,00 »

Til samtlige disse priser skal der overslagsvis føjes en detailavance af 25 pct. i gennemsnit, svarende til 20 pct. af udsalgsprisen. For vine af indenlandsk tilvirkning (frugtvine) kan gennemsnitsprisen pr. flaske formentlig sættes til 6,40 kr.

Der kan herefter opstilles følgende udgiftsoverslag for samtlige arter af stærke drikke, hvis der regnes med de viste avancesatser og med flasker af den ovenfor angivne størrelse for så vidt angår spiritus og vine. For øllets vedkommende anvendes omregningstallet 285 halvflasker pr. hl.

MEDDELELSER OG OVERSIGTER

OPGØRELSE AF BEFOLKNINGENS ALKOHOLUDGIFTER I 1959

<u>Butikssalg:</u>		1.000 kr.	
Spiritus	{ engrosværdi	167.213	
	{ 16 pct.s avance	<u>26.754</u>	193.967
Bordvine	{ på flaske	2.230	
	{ på fustage	48.240	
Hede vine	{ på flaske	549	
	{ på fustage	<u>70.837</u>	
		121.856	
	25 pct.s avance	<u>30.464</u>	152.320
Frugtvine	{ engrosværdi	27.556	
	{ 25 pct.s avance	<u>6.889</u>	34.445
 <u>Øl:</u>			
Skatteklasse 1			
	Engrosværdi (73,5 øre pr. flaske)	385.753	
	Avance ca. 10 øre pr. flaske	52.347	
Luksusøl A og B			
	Engrosværdi (98 og 112 øre pr. flaske)	47.900	
	Avance 15-16 og 18-19 øre pr. flaske)	<u>7.817</u>	493.817
	Tilsammen (afrundet)		<u>875.000</u>
 <u>Restaurantsalg:</u>			
Spiritus	{ engrosværdi	47.163	
	{ 85 pct.s avance	40.088	
	{ omsætningsafgift	<u>29.084</u>	116.335
Bordvine	{ engrosværdi	5.608	
	{ 100 pct.s avance	5.608	
	{ omsætningsafgift	<u>3.738</u>	14.954
Hede vine	{ engrosværdi	10.198	
	{ 90 pct.s avance	9.178	
	{ omsætningsafgift	<u>6.459</u>	25.835
 <u>Øl</u>			
Skatteklasse 1	{ engrosværdi	110.639	
	{ 75 pct.s avance	82.979	
	{ omsætningsafgift	<u>64.539</u>	
Luksusøl A og B	{ engrosværdi	15.998	
	{ 85 pct.s avance	13.598	
	{ omsætningsafgift	<u>9.865</u>	297.618
	Tilsammen (afrundet)		455.000
Drikkepenge (15 pct.)			<u>68.000</u>
Restaurantudgift ialt			523.000
Udgift ved køb i butikker			<u>875.000</u>
Samlet alkoholudgift			1.398.000
afrundes til			<u>1.400.000</u>

SAMMENDRAG

Udgift til køb af spiritus.....	310.000
» » » » indførte vine.....	193.000
» » » » frugtvine.....	35.000
» » » » øl af skatteklassse I.....	697.000
» » » » luksusøl A og B.....	95.000
» » drikkepenge.....	68.000
Tilsammen...	<u>1.398.000</u>

Det vil ikke være vanskeligt at finde svage punkter i den således foretagne opgørelse. Navnlig kan det være genstand for tvivl, om den benyttede fordeling mellem detailomsætning og restaurationsomsætning helt rammer det rigtige, men der kan i hvert fald kun være tale om forskydninger mellem de enkelte vareposter indbyrdes, idet summen af udskænkingsbeløbene, der afrundet udgør 455.000.000 kr., ligger meget nær op ad den foran angivne værdi af restauranternes salg af stærke drikke i 1959 (453,8 mill. kr.). Det kan vel også diskuteres, om vinenes gennemsnitspriser er ansat korrekt. Det spiller dog en mindre rolle, fordi udgiften til indkøb af vine er en ret underordnet post på regnskabet. Det udfundne sluttal harmonerer under alle omstændigheder meget godt med det, der fremkom ved en for året 1950 foretagen opgørelse, hvis resultat meddeltes i fagtidsskriftet BRYGMESTEREN's junihæfte 1952. Regningen på befolkningens alkoholudgifter løb da op til ca. 925 mill. kr. Siden er pristallet steget med op imod 40 pct., og anvendes dette stigningstal på 1950-udgiftsbeløbet, skulle udgiften i 1959 andrage rundt 1.300 mill. kr. Alkoholforbruget var imidlertid væsentlig større i 1959 end i 1950, men på den anden side er alkoholpriserne ikke på alle punkter steget med 40 pct. Således ligger priserne på de danske brændevins- og akvavitmærker kun omtrent 20 pct. højere end i 1950. Det tillæg og det fradrag der skal gøres under hensyn til disse forhold, vil formentlig bevirke, at slutsummen alligevel kommer op på det konstaterede niveau. I beregningerne indgår også virkningerne af de i mellemtiden gennemførte forhøjelser af den ved engrossalg svarede omsætningsafgift.

Også den omstændighed, at tallet 1.400 mill. kr. falder forbløffende nøje sammen med det, som man når til ved at gå ud fra Det statistiske Departements ansættelse af engrosværdien af de omsatte mængder spiritus og øl (se de konjunkturtabeller, der regelmæssigt ledsager »Statistiske Efterretninger«), tyder på, at slutresultatet er rigtigt. For året 1959 er departementet kommet til det resultat, at engrosværdien inklusive skattebeløbene androg 776 mill. kr. for de to vareklasser tilsammen, hvilket stemmer særdeles godt med summen af de i tabellen opførte tal (774,7 mill. kr.), når der ses bort fra udskænkingsafgiften (som departementet heller ikke medregner). Hertil skal lægges engrosværdien af vinsalget, hvorefter tallet kommer op på 939,9 mill. kr. Heraf har restauratørerne aftaget for rundt regnet 190 mill. kr. De af detailhandlere og restauratører indtjente avancer udgjorde i henhold til tabellen 124,3 og 151,5 mill. kr., og den hele salgsværdi skulle da blive 1.215,6 mill. kr. Dertil skal lægges den ved restaurantomsætningen svarede udskænkingsafgift, som skulle have indbragt staten 113,75 mill. kr., hvis man går ud fra opgørelsen i tabellen af restauranternes samlede salg af stærke drikke. Det giver næsten på øre det beløb, hvormed opstillingen slutter, når der ses bort fra drikkepengene (1.329,3 mod 1.330 mill. kr.)

Hvis den samlede alkoholudgift – sat til 1.400 mill. kr. – fordeles på antallet af voksne (over 15 år), der ved begyndelsen af 1959 var 3.356.300, bliver den enkeltes part ca. 417 kr. Det er noget mindre end, hvad der medgik til tobak i det samme år,

og iøvrigt må det erindres, at alkoholudgiften til forskel fra tobaksudgiften omfatter en væsentlig del af »udendørsudgifterne«, idet besøg på restauranter og forlystelsesetablissementer forudsætter, at der nydes noget drikkeligt (i eller uden forbindelse med indtagelsen af et måltid), hvorved de fleste overensstemmende med skik og brug forestiller sig, at det skal være en eller anden form for alkoholholdige drikke. De tager næppe heller fejl, hvis de går ud fra, at i hvert fald restaurantpersonalet helst ser, at bestillingen afgives under indtryk heraf. Restaurantandelen af den samlede alkoholudgift har således til en vis grad karakter af en art entré til de pågældende forretninger.

I betragtning af, at året 1959 som helhed var et godt år med stigende beskæftigelse og levefod, må alkoholudgiften vistnok betegnes som ret beskedet, og hvad enten man anlægger økonomiske eller sociale synspunkter, er der i hvert fald intet foruroligende i den siden 1950 indtrådte stigning. Af totalbeløbet gik ca. 635 mill. kr. til staten i skikkelse af indenlandske afgifter af produktion og salg af spiritus, vine og øl. Yderligere tog staten lidt over 10 mill. kr. ind i toldindtægt af indførte varer af denne art. Det bliver tilsammen ikke langt fra halvdelen af det hele udgiftsbeløb. Stillingen var omtrent den samme i 1950, da skatte- og toldindtægten udgjorde ca. 455 mill. kr. af en totaludgift af 925 mill. kr. (staten har således ikke forstærket sine krav).

Målt med nationalregnskabs udgifter til alt, hvad der indgår under begrebet privat konsum, er der heller intet bemærkelsesværdigt ved den stedfundne bevægelse. I 1950 ansattes de herhenhørende beløb til ialt 15,8 milliarder kr., medens de for 1959 opgjordes til 25,4. Det giver »alkoholprocenter« på henholdsvis 5,84 og 5,52, og befolkningen skulle da snarest bruge forholdsvis mindre til anskaffelse af alkoholholdige drikke i 1959 end i 1950 (men forholdsvis mere til tobak). Procenttallene udviser en pæn overensstemmelse med de i Norge og Sverige på samme grundlag beregnede. Norge ligger noget lavere (men har også et lavere alkoholforbrug pr. hoved af befolkningen) med 4,6 pct. for 1959, Sverige en smule højere med 5,66. I det sidstnævnte land var totaludgiften meget nær ved 2 milliarder kr., i Norge brugtes der lige ved 850 mill. kr. til alkoholindkøb.

*Sven Røgind.**

* Fhv. docent ved Den polytekniske Læreanstalt.

SUBOPTIMERING AF INFORMATIONSPARAMETEREN

Kommentarer til *Vagn Madsen*: »Regnskabsvæsenets opgaver og problemer i ny belysning.«¹⁾

1. Til de handlingsparametre, en virksomhed råder over, hører dens evne og vilje til at skaffe sig relevant information til sine afgørelser. På linie med virksomhedens indkøbspolitik, produktionspolitik, salgspolitik og disses del-politiker kunne man tale om virksomhedens informationspolitik. Det har hidtil ikke været almindeligt at gøre det, og professor *Vagn Madsen* gør det da heller ikke i sin bog *Regnskabsvæsenets opgaver og problemer i ny belysning*, som her skal gores til genstand for nogle anmelderagtige betragtninger.

Ikke desto mindre må man, når man taler om virksomhedens regnskabsvæsen, tage udgangspunkt i den synsvinkel, fra hvilken man ser regnskabet som et led i virksomhedens informationspolitik. Det er jo denne man kan – og som økonom bør – suboptimere i henhold til et givet formål. Er virksomhedens formål f.eks.

1. Scandinavian University Books, Gyldendal, København 1959, 240 s., kr. 45.